



WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 6 lutego 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Romualda Spyt (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Halina Kiriło

SSN Krzysztof Staryk

w sprawie z odwołania M.K.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w L.

o wydanie pisemnej interpretacji przepisów prawnych,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 6 lutego 2024 r.,

skargi kasacyjnej odwołującej się od wyroku Sądu Apelacyjnego w Katowicach
z dnia 27 maja 2022 r., sygn. akt III AUa 2210/20,

**uchyla zaskarżony wyrok i sprawę przekazuje Sądowi
Apelacyjnemu w Katowicach do ponownego rozpoznania i
orzeczenia o kosztach postępowania kasacyjnego.**

[az]

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 21 listopada 2019 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w L., działając na podstawie art. 34 ust. 1 i 5 ustawy z 6 marca 2018 r. Prawo przedsiębiorców (jednolity tekst: Dz.U. z 2023 r., poz. 221 ze zm.) w związku z

art. 83d ustawy z 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2023 r., poz. 1230 ze zm.; dalej ustawa systemowa) uznał za nieprawidłowe stanowisko ubezpieczonej M. K. w sprawie możliwości niepodlegania obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym przez okres 6 miesięcy od dnia rozpoczęcia działalności gospodarczej oraz prawa do opłacania składek na ubezpieczenia społeczne z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej od podstawy wymiaru w wysokości zadeklarowanej kwoty nie niższej niż 30% minimalnego wynagrodzenia za pracę.

Wyrokiem z dnia 16 lipca 2020 r. Sąd Okręgowy w Gliwicach w punkcie 1. zmienił zaskarżoną powyższą decyzję w ten sposób, że uznał stanowisko ubezpieczonej M. K.:

1. za prawidłowe w przedmiocie dotyczącym niepodlegania obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym przez okres 6 miesięcy od dnia podjęcia działalności gospodarczej - art. 18 ust. 1 ustawy Prawo przedsiębiorców,

2. za prawidłowe w przedmiocie dotyczącym prawa do opłacania składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej od podstawy wymiaru w wysokości zadeklarowanej kwoty, nie niższej jednak niż 30% minimalnego wynagrodzenia za pracę w okresie pierwszych 24 miesięcy kalendarzowych od dnia objęcia ubezpieczeniami - art. 18a ust. 1 ustawy systemowej.

W punkcie 2. wyroku Sąd Okręgowy orzekł o kosztach postępowania.

Sąd Apelacyjny w Katowicach, wyrokiem z dnia 27 maja 2022 r., zmienił zaskarżony przez organ rentowy wyrok Sądu Okręgowego i oddalił odwołanie, rozstrzygając także o kosztach postępowania.

W sprawie ustalono, że w dniu 18 października 2019 r. M. K., prowadząca działalność gospodarczą w ramach indywidualnej praktyki lekarza dentystry, złożyła wniosek o wydanie pisemnej interpretacji w trybie art. 34 ustawy Prawo przedsiębiorców. W treści tego wniosku wskazała, że w dniu 2 października 2019 r. rozpoczęła prowadzenie działalności gospodarczej jako osoba, która w ostatnich 60

miesiącach nie prowadziła działalności oraz nie wykonuje czynności na rzecz byłych pracodawców i tym samym korzysta z prawa do zwolnienia z obowiązku podlegania ubezpieczeniom społecznym przez okres 6 miesięcy od dnia rozpoczęcia działalności gospodarczej a następnie przez kolejne 24 miesiące z tzw. preferencyjnego wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne. Wskazała również, że otrzymała od byłego pracodawcy propozycję współpracy, w zakresie której miała świadczyć usługi, których charakter w jej ocenie był odmienny od obowiązków pracowniczych realizowanych w ramach umowy o pracę. Wskazała, że do jej obowiązków, na podstawie umowy o pracę, w trakcie której odbywała staż lekarza dentystry, należało:

- wykonywanie badań pacjenta oraz udzielanie porad lekarskich po konsultacji z opiekunem,
- wydawanie (po konsultacji z opiekunem) zleceń lekarskich,
- stosowanie metod diagnostycznych i leczniczych zleconych przez lekarza, który posiada prawo wykonywania zawodu,
- prowadzenie (we współpracy z opiekunem) historii choroby i innej dokumentacji medycznej,
- udzielanie informacji o stanie zdrowia pacjenta,
- wystawianie recept oraz wydawanie opinii i orzeczenia lekarskiego (po uzgodnieniu ich treści z opiekunem).

Wszystkie te prace wykonywane były wyłącznie pod nadzorem lekarza specjalisty, tzw. opiekuna, bez prawa wykonywania samodzielnie zawodu.

W celu zapoznania się z innymi niezbędnymi w zawodzie specjalizacjami, takimi jak między innymi protetyka, periodontologia, prawo medyczne, bioetyka, orzecznictwo, medycyna ratunkowa została oddelegowana do innych gabinetów lekarskich.

Tym samym wszystkie obowiązki, które wykonywała podczas stażu, musiała konsultować z lekarzem prowadzącym i nie podejmowała samodzielnie żadnych

decyzji związanych z leczeniem pacjentów. Natomiast w ramach prowadzonej działalności gospodarczej zamierza zawrzeć z byłym opiekunem stażu, który formalnie był jej pracodawcą, umowę o współpracy, w ramach której zamierza świadczyć usługi na rzecz "N.". Niezależnie od tej umowy, współpracę podjęła również z innymi placówkami medycznymi i będzie świadczyć usługi nie tylko na rzecz byłego pracodawcy w odmiennej formie, niż czyniła to, będąc na stażu.

Zdaniem odwołującej się, zakres czynności wykonywanych przez nią jako pracownika w żadnym wypadku nie jest i nie może być tożsamy z zakresem czynności wykonywanych przez nią w ramach zawartej umowy o współpracy, bowiem jako lekarz dentysta jest uprawniona do samodzielnego podejmowania decyzji co do sposobu i przebiegu leczenia pacjentów. Istotna jest również kwestia odpowiedzialności zawodowej, jaka spoczywa na niej podczas pracy jako samodzielny lekarz. Cechy tej natomiast nie było w trakcie odbywania stażu lekarskiego.

W dniu 21 listopada 2019 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w L. wydał zaskarżoną decyzję.

Sąd Apelacyjny stwierdził, że przedmiotowa sprawa dotyczy podlegania ubezpieczeniom społecznym i podstawy wymiaru składek lekarza-przedsiębiorcy prowadzącego praktykę lekarską, który wykonuje czynności na rzecz byłego pracodawcy - z okresu stażu. Zaznaczył, że lekarz stażysta jest zatrudniany na podstawie umowy o pracę i specyfika tego stosunku pracy pozostaje bez znaczenia dla oceny prawnej.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, art. 18 ust. 1 Prawa przedsiębiorców i art. 18a ust. 2 ustawy systemowej nie stanowią o sposobie wykonywania czynności w ramach stosunku pracy i działalności gospodarczej, ale o rodzaju tych czynności. Jeśli czynności wykonywane w ramach stosunku pracowniczego wchodzą w zakres czynności wykonywanych w ramach działalności gospodarczej, nie jest możliwe zastosowanie art. 18 ust. 1 Prawa przedsiębiorców i art. 18a ust. 1 ustawy systemowej. W niniejszej sprawie czynności wykonywane w ramach umowy o pracę, a wyszczególnione we wniosku o interpretację, wchodzą w zakres działalności

gospodarczej lekarza dentysty. Nie jest istotne, że lekarz dentysta prowadzący prywatną praktykę jest samodzielny w wykonywaniu czynności, które jako stażysta wykonywał pod nadzorem opiekuna stażu oraz że ponosi za nie pełną odpowiedzialność. Odwołująca się nie wskazała na żadne czynności, które wykonuje jako przedsiębiorca, a których nie wykonywała jako zatrudniona na podstawie umowy o pracę stażystka.

Sąd Apelacyjny podkreślił, że sytuacja odwołującej się nie jest zbieżna z sytuacją aplikanta adwokackiego czy radcowskiego, co do których wypowiadał się Sąd Najwyższy. Zauważył, że zgodnie z art. 5 ust. 7 ustawy z dnia 5 grudnia 1996 r. o zawodach lekarza i lekarza dentysty (jednolity tekst: Dz.U. z 2021 r., poz. 790), w celu odbycia stażu podyplomowego okręgowa rada lekarska przyznaje prawo wykonywania zawodu lekarza albo prawo wykonywania zawodu lekarza dentysty na czas odbywania tego stażu. Zatem w przeciwieństwie do aplikanta radcowskiego lub adwokackiego, którzy nie mają prawa wykonywania zawodu radcy prawnego lub adwokata, lekarz stażysta ma prawo wykonywania zawodu lekarza. Zgodnie z art. 15 ust. 1 ustawy o zawodach lekarza i lekarza dentysty, staż podyplomowy obejmuje doskonalenie umiejętności praktycznych oraz pogłębienie wiedzy teoretycznej w dziedzinach medycyny wskazanych w ust. 3 albo 4, a także pogłębienie wiedzy z zakresu, o którym mowa w ust. 5. Zatem staż obejmuje doskonalenie i pogłębienie umiejętności, a nie ich nabycie. Zgodnie z przepisem art. 15b ust. 2 tej ustawy, lekarz stażysta jest uprawniony do wykonywania zawodu wyłącznie w miejscu odbywania stażu podyplomowego, z zastrzeżeniem art. 30, oraz w sytuacji gdy jednocześnie prowadzi prace badawcze w dziedzinie nauk medycznych pod kierunkiem lekarza posiadającego prawo wykonywania zawodu. Tym niemniej jest to prawo wykonywania zawodu.

Dalej Sąd Apelacyjny wywiódł, że w sprawie o wydanie pisemnej interpretacji przepisów organ rentowy i sąd są zobowiązane do przyjęcia stanu faktycznego przedstawionego przez wnioskodawcę i nie prowadzą postępowania dowodowego. Odwołująca się wskazała, że jakie czynności wykonywała podczas stażu po konsultacji z opiekunem, we współpracy z opiekunem, po uzgodnieniu z opiekunem. Natomiast jako lekarz działała samodzielnie i ponosiła pełną odpowiedzialność. Ze

stanu faktycznego przedstawionego we wniosku nie wynikało, aby poza pełną odpowiedzialnością i samodzielnością w wykonywaniu zawodu lekarza dentysty, którą posiada odwołująca się jako lekarz prowadzący praktykę lekarską, występowały różnice w rodzaju wykonywanych czynności w porównaniu z czynnościami wykonywanymi w czasie stażu na podstawie umowy o pracę.

Sąd Apelacyjny odwołał się do wyroku Sądu Najwyższego z dnia 11 lutego 2021 r., II USKP 18/21, w którym stwierdzono, że art. 18a ust. 2 pkt 2 ustawy systemowej nie wymaga, aby były to te same czynności (identyczne). Podkreślił, że sposób świadczenia pracy podporządkowanej oraz sposób prowadzenia działalności gospodarczej różnią się między sobą, w związku z tym ciężar ocen przesunął się na czynności, na przykład co do przedmiotu świadczonych usług, a nie tego jak one są wykonywane.

Z tych przyczyn Sąd Apelacyjny, na podstawie art. 386 § 1 k.p.c., zmienił zaskarżony wyrok i oddalił odwołanie.

W skardze kasacyjnej od powyższego wyroku odwołująca się zarzuciła naruszenie prawa materialnego, tj.:

1. art. 18 ust. 1 ustawy Prawo przedsiębiorców oraz art. 18a ust. 2 pkt 2 ustawy systemowej, przez ich błędną wykładnię i przyjęcie, że określone w treści powołanych przepisów wykonywanie w ramach stosunku pracy czynności wchodzących w zakres wykonywanej działalności gospodarczej należy odnosić wyłącznie do rodzaju wykonywanych czynności, tymczasem właściwa wykładnia powołanych przepisów powinna prowadzić do konstatacji, że, porównując czynności wykonywane wcześniej na podstawie umowy o pracę oraz później w ramach prowadzonej działalności gospodarczej, należy uwzględnić nie tylko rodzaj wykonywanych czynności (techniczne podobieństwo wykonywanych czynności), ale i status podmiotu je wykonującego (tutaj odpowiednio: lekarza dentysty-stażysty i lekarza dentysty) oraz charakter, cel i sposób wykonywanych czynności (tutaj odpowiednio: wykonywanie świadczeń po konsultacji i pod nadzorem opiekuna celem doskonalenia umiejętności praktycznych i samodzielne

wykonywanie świadczeń w ramach wykonywanego zawodu lekarza dentysty i prowadzonej działalności gospodarczej);

2. art. 5 ust. 7 w związku z art. 15 ust. 1 ustawy o zawodach lekarza i lekarza dentysty, przez ich błędną wykładnię, z pominięciem treści art. 15b ust. 3, przez przyjęcie, że prawo wykonywania zawodu lekarza dentysty-stażysty jest tożsame przedmiotowo i zakresowo z prawem wykonywania zawodu lekarza dentysty, tymczasem właściwa wykładnia powołanych przepisów powinna prowadzić do konstatacji, że prawo wykonywania zawodu przyznawane jest lekarzowi dentyście-stażysty wyłącznie w celu odbycia stażu podyplomowego i na jego czas, z ograniczeniem uprawnień wyłącznie do katalogu z art. 15b ust. 3 wskazanej ustawy, co stanowi o odmienności czynności wykonywanych przez lekarza dentyście-stażystę i lekarza dentystę.

Skarżąca wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i jego zmianę, przez uznanie stanowiska odwołującej się za prawidłowe w przedmiocie niepodlegania obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym przez okres 6 miesięcy od dnia podjęcia działalności gospodarczej, zgodnie z art. 18 ust. 1 ustawy Prawo przedsiębiorców, oraz za prawidłowe w przedmiocie prawa do opłacania składek na ubezpieczenie społeczne z tytułu prowadzonej działalności gospodarczej w okresie pierwszych 24 miesięcy kalendarzowych od dnia rozpoczęcia wykonywania działalności gospodarczej lub od dnia objęcia obowiązkowym ubezpieczeniem społecznym od podstawy wymiaru składek w wysokości zadeklarowanej kwoty nie niższej jednak niż 30% kwoty minimalnego wynagrodzenia za pracę, zgodnie z art. 18a ust. 1 ustawy systemowej, a także zasądzenie od organu rentowego na swoją rzecz zwrotu kosztów zastępstwa procesowego za pierwszą i drugą instancję oraz zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego; ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości oraz przekazanie sprawy Sądowi drugiej instancji do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego.

Organ rentowy, w odpowiedzi na skargę, wniósł o jej oddalenie i zasądzenie od odwołującej się na swoją rzecz kosztów postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 18a ust. 1 ustawy systemowej, podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe ubezpieczonych, o których mowa w art. 8 ust. 6 pkt 1, w okresie pierwszych 24 miesięcy kalendarzowych od dnia rozpoczęcia wykonywania działalności gospodarczej stanowi zadeklarowana kwota, nie niższa jednak niż 30% kwoty minimalnego wynagrodzenia.

Ustęp 2 powyższego przepisu stanowi, że ust. 1 nie mają zastosowania do osób, które:

1. prowadzą lub w okresie ostatnich 60 miesięcy kalendarzowych przed dniem rozpoczęcia wykonywania działalności gospodarczej prowadziły pozarolniczą działalność;

2. wykonują działalność gospodarczą na rzecz byłego pracodawcy, na rzecz którego przed dniem rozpoczęcia działalności gospodarczej w bieżącym lub w poprzednim roku kalendarzowym wykonywały w ramach stosunku pracy lub spółdzielczego stosunku pracy czynności wchodzące w zakres wykonywanej działalności gospodarczej.

Z kolei w myśl art. 18 ust. 1 ustawy Prawo przedsiębiorców, przedsiębiorca będący osobą fizyczną, który podejmuje działalność gospodarczą po raz pierwszy albo podejmuje ją ponownie po upływie co najmniej 60 miesięcy od dnia jej ostatniego zawieszenia lub zakończenia i nie wykonuje jej na rzecz byłego pracodawcy, na rzecz którego przed dniem rozpoczęcia działalności gospodarczej w bieżącym lub w poprzednim roku kalendarzowym wykonywał w ramach stosunku pracy lub spółdzielczego stosunku pracy czynności wchodzące w zakres wykonywanej działalności gospodarczej, nie podlega obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym przez okres 6 miesięcy od dnia podjęcia działalności gospodarczej (ulga na start).

Spór w niniejszej sprawie sprowadza się do przesądzenia, czy były lekarz-stażysta (art. 5 ust 7 ustawy o zawodach lekarza i lekarza dentysty) ma prawo do ulgi na start oraz preferencyjnej stawki składek na ubezpieczenia społeczne, jeśli podejmując prowadzenie działalności gospodarczej, zwiąże się umową o współpracy

z lekarzem, pod nadzorem którego odbywał staż podyplomowy (art. 15b ustawy o zawodach lekarza i lekarza dentysty).

W wyroku Sądu Najwyższego z dnia 12 lutego 2013 r., II UK 184/12 (OSNP 2013 nr 23-24, poz. 284) wyrażono pogląd, w myśl którego wykonywanie przez radcę prawnego prowadzącego samodzielnie kancelarię radcowską w ramach nowo otwartej działalności gospodarczej obsługi prawnej byłego pracodawcy, u którego poprzednio pracował on jako aplikant bez wpisu na listę radców prawnych, nie jest wykonywaniem czynności wchodzących w zakres działalności gospodarczej w rozumieniu art. 18a ust. 2 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych w związku z art. 8 ust. 6 pkt 1 tej ustawy, co uprawnia takiego radcę prawnego do skorzystania z preferencyjnej stawki podstawy składek na ubezpieczenie społeczne. W uzasadnieniu tego wyroku wskazano, że zgodnie z treścią uzasadnienia projektu ustawy z dnia 1 lipca 2005 r. o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 150, poz. 1248), wprowadzającej te preferencyjną składkę, celem wprowadzenia takiego rozwiązania było zmniejszenie obciążeń wynikających z obowiązkowego podlegania ubezpieczeniom społecznym osób rozpoczynających działalność gospodarczą i w konsekwencji do przeznaczania zaoszczędzonych w ten sposób kwot na rozwój tej formy zarobkowania. Przepis ten co do zasady ma na celu zmniejszyć czasowo obciążenia fiskalne dla szerokiej grupy osób podejmujących po raz pierwszy działalność gospodarczą (art. 18a ust. 1 w związku z art. 8 ust. 6 pkt 1 tej ustawy), z grupy tej wyłączono (także) osoby, które wykonywały taką działalność na rzecz byłego pracodawcy, dla którego przed dniem rozpoczęcia działalności gospodarczej w bieżącym lub w poprzednim roku kalendarzowym wykonywały w ramach stosunku pracy lub spółdzielczego stosunku pracy czynności wchodzące w zakres (wykonywanej) działalności gospodarczej. Wyłączenie to ma na celu zapobieżenie niewłaściwemu wykorzystywaniu tej ulgi (niezgodnym z intencją ustawodawcy) polegającym na przekształcaniu stosunku pracy w umowy cywilnoprawne i w ten sposób przechodzenie pracowników na tzw. „samozatrudnienie”.

Sąd Najwyższy w tym wyroku podkreślił, że art. 18a ustawy systemowej nie może mieć zastosowania wyłącznie w sytuacji, gdy doszło do celowego rozwiązania stosunku pracy przede wszystkim w interesie pracodawcy, który mając

zabezpieczone wykonanie tego samego zakresu czynności, uwalniałby się od płacenia składki na ubezpieczenie społeczne za pracownika.

Pogląd ten powtórzony został w uchwale Sądu Najwyższego z dnia 10 kwietnia 2013 r., II UZP 2/13 (OSNP 2013 nr 15-16, poz. 183), w której zajęto stanowisko, że podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe adwokata wykonującego działalność gospodarczą na podstawie przepisów ustawy z dnia 26 maja 1982 r. Prawo o advokaturze (jednolity tekst: Dz.U. z 2022 r., poz. 1184 ze zm.) w okresie pierwszych 24 miesięcy od dnia rozpoczęcia wykonywania tej działalności może stanowić zadeklarowana kwota, nie niższa niż 30% kwoty minimalnego wynagrodzenia (art. 18a ust. 1 ustawy systemowej) także wówczas, gdy działalność tę wykonuje na rzecz byłego pracodawcy, u którego był zatrudniony jako aplikant adwokacki (art. 18a ust. 2 pkt 2 ustawy systemowej). W uchwale tej zauważono, że *ratio legis* art. 18a ust. 2 pkt 2 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych było przeciwdziałanie rozwiązywaniu umów o pracę w celu podjęcia działalności pozarolniczej „we współpracy” z dotychczasowym pracodawcą, przy czym ustawodawca zastosował tu konstrukcję swego rodzaju domniemania, że tego typu „zmowa” była, jeżeli jednocześnie zachodziło powiązanie czasowe obu form działalności (na przestrzeni 2 lat) oraz powiązanie zakresu czynności obu tych form działalności.

W uchwale tej Sąd Najwyższy odwołał się także do celu aplikacji adwokackiej, która ogólnie rzecz ujmując, służy przygotowaniu zawodowemu osoby posiadającej wyższe wykształcenie prawnicze do wykonywania samodzielnie zawodu adwokata. Zwrócił uwagę, że przyczyną wprowadzenia przesłanki wyłączającej zastosowanie obniżonej składki określonej w art. 18a ust. 2 pkt 2 ustawy systemowej jest przeciwdziałanie wymuszonemu samozatrudnieniu w miejsce umowy o pracę i dlatego przyjął, że w odniesieniu do adwokatów (podobnie radców prawnych) podejmujących działalność gospodarczą w formie prowadzenia kancelarii we współpracy z dotychczasowym pracodawcą, nie zachodzi przesłanka wyłączająca prawo do zastosowania obniżonej składki. "Czynności wchodzące w zakres wykonywanej działalności gospodarczej", które uniemożliwiają zastosowanie preferencyjnych składek ubezpieczeniowych dla osób podejmujących po raz pierwszy działalność gospodarczą to, w ocenie Sądu Najwyższego, czynności

odpowiadające tym, które były uprzednio wykonywane w ramach stosunku pracy na rzecz byłego pracodawcy. Gdy się weźmie pod uwagę cel aplikacji adwokackiej, obowiązki i uprawnienia (także procesowe) aplikanta adwokackiego, można skonstatować zasadniczą różnicę między czynnościami wykonywanymi przez adwokata w ramach świadczenia przez niego pomocy prawnej, a czynnościami wykonywanymi przez aplikanta adwokackiego w trakcie odbywania przez niego aplikacji. Przede wszystkim aplikacja adwokacka jest jedynie etapem w karierze zawodowej prawnika, formą swego rodzaju stażu zawodowego mającego na celu *de facto* naukę zawodu i przygotowanie zawodowe do pełnienia samodzielnej funkcji adwokata. Nie można mówić o zbieżności obowiązków i świadczonej pracy przez aplikanta adwokackiego i adwokata w ustalonym stanie faktycznym. Fakt odbywania w trakcie trwania stosunku pracy aplikacji nie uzasadnia twierdzenia o wykonywaniu na rzecz byłego pracodawcy czynności obecnie wchodzących w zakres wykonywanej działalności gospodarczej.

Z przedstawionych orzeczeń Sądu Najwyższego wynika, że na pierwszy plan wysuwa się argument o wykonywaniu przez pracownika (aplikanta radcowskiego czy adwokackiego) – w ramach stosunku pracy - szkolenia zawodowego pod nadzorem doświadczonych specjalistów w celu uzyskania adekwatnego certyfikatu, umożliwiającego wykonywanie samodzielnie zawodu. Stąd wniosek, że czynności wchodzące w zakres wykonywanej działalności gospodarczej nie są w takiej sytuacji takie same jak wykonywane w ramach stosunku pracy.

Sąd Najwyższy w obecnym składzie podkreśla, że ta najistotniejsza różnica między czynnościami wykonywanymi na podstawie stosunku pracy aplikanta radcowskiego czy adwokackiego a czynnościami radcy prawnego czy adwokata nie tyle wynika z ograniczenia nakładanego przez prawo korporacyjne na osoby szkolone w ramach aplikacji (aplikant nie może wykonywać w pełni czynności związanych z wykonywaniem zawodu radcy prawnego czy adwokata), ale przede wszystkim z tego, że czynności te są wykonywane w ramach obowiązkowej aplikacji (inaczej stażu), w celu „przyuczenia się do zawodu”. Innymi słowy, aplikant radcowski czy adwokacki uczy się wykonywania zawodu, także przez praktykę (w zakresie dozwolonym przez ustawę). Taka jest istota czynności wykonywanych w trakcie aplikacji (inaczej stażu).

Staż podyplomowy lekarza jest obowiązkowy – art. 15 ust. 1 ustawy o zawodach lekarza i lekarza dentysty, dotyczy to także lekarza dentysty (zob. art. 15 ust. 4 tej ustawy). Bez jego odbycia nie jest możliwe wykonywania zawodu lekarza i lekarza dentysty. Ta instytucja, podobnie jak aplikacja adwokacka czy radcowska, stanowi obowiązkową i przewidzianą ustawą ścieżkę rozwoju zawodowego prowadzącego do uzyskania uprawnień do wykonywania zawodu lekarza. W tym wypadku tylko pozornie występuje zbieżność między czynnościami wykonywanymi na podstawie umowy o pracę i w ramach działalności gospodarczej. Te pierwsze, w trakcie stażu, nakierowane są na zdobycie umiejętności w zawodzie przez praktykę pozwalającą na samodzielność w zawodzie lekarza, te drugie to typowe działania związane z prowadzeniem działalności gospodarczej nakierowanej na osiągnięcie zysku. Zasadą jest, że lekarz-stażysta, obowiązkowo zatrudniony na podstawie umowy o pracę (art. 15 ust. 1 ustawy o zawodach lekarza i lekarza dentysty), jest uprawniony do wykonywania zawodu wyłącznie w miejscu odbywania stażu podyplomowego (art. 15 ust. 2 ustawy o zawodach lekarza i lekarza dentysty), co ujawnia opisaną wyżej istotę czynności lekarza-stażysty, którą jest nauka (także przez praktykę) zawodu pod nadzorem specjalisty.

Podsumowując, czynności wykonywane w trakcie wymaganego ustawą obowiązkowego stażu lekarskiego (na podstawie umowy o pracę) w celu uzyskania uprawnień do wykonywania zawodu lekarza nie są tymi samymi czynnościami, jakie wykonywane są po uzyskaniu uprawnień w ramach działalności gospodarczej lekarza prowadzącego własny gabinet, choćby pokrywały się one rodzajowo. Celem zawartej umowy o pracę (na stażu) jest uzyskanie przez praktykę i zajęcia teoretyczne umiejętności i uprawnień do samodzielnego wykonywania zawodu lekarza i temu są podporządkowane obowiązki i czynności lekarza stażysty. Nie chodzi tu zatem o różnice między sposobem świadczenia pracy poporządkowanej oraz sposobem prowadzenia działalności gospodarczej, ale o różnice wynikające z celu i charakterystyki wymuszonej ustawowo umowy o pracę.

Tym samym Sąd Najwyższy w obecnym składzie nie podziela stanowiska wyrażonego w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 23 marca 2010 r., I UK 323/09 (LEX Nr 585735), że usługi zdrowotne (w zakresie ochrony zdrowia ludzkiego) świadczone przez lekarza prowadzącego działalność gospodarczą (zawodową) w formie

indywidualnej praktyki lekarskiej na rzecz podmiotu, w którym był zatrudniony jako stażysta, wyłączają możliwość preferencyjnego ustalenia wysokości składki na zasadach opisanych w art. 18a ustawy systemowej wówczas, gdy usługi te odpowiadają czynnościom wykonywanym w ramach istniejącego stosunku pracy, a więc obowiązkom wynikającym z łączącej lekarza jako pracownika i zakład opieki zdrowotnej jako pracodawcę umowy o pracę.

Należy zwrócić uwagę, że w innym wyroku Sądu Najwyższego (z dnia 11 lutego 2021 r., II USKP 18/21, LEX nr 3152895), analizującym przywołane wyżej orzeczenia, tj. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 12 lutego 2013 r., II UK 184/12 oraz uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 10 kwietnia 2013 r., II UZP 2/13, zaakcentowano, że przy stosowaniu art. 18a ust. 2 pkt 2 ustawy systemowej znaczenie mają istotne podobieństwa do sytuacji aplikanta adwokackiego i asystenta doradcy podatkowego oraz modelu dochodzenia do zawodu. W tym zaś zakresie nie sposób nie dostrzec analogii między lekarzem-stażystą a aplikantem adwokackim czy radcowskim – w obu przypadkach umowa o pracę ma na celu naukę zawodu (praktyczną i teoretyczną), bez której niemożliwe jest uzyskanie uprawnień do wykonywania zawodu.

Na koniec wskazać też należy, że w przypadku lekarza-stażysty zakończenie stosunku pracy wnika z odbycia stażu i nie można przyjąć, że doszło do wymuszonego (przez dotychczasowego pracodawcę) samozatrudnienia w miejsce umowy o pracę. Odpada więc zakładana przez ustawodawcę przesłanka wyłączenia z możliwości skorzystania z dobrodziejstwa art. 18a ust. 1 ustawy systemowej i art. 18 ust. 1 ustawy Prawo przedsiębiorców, polegająca celowym przekształceniu stosunku pracy w umowę cywilnoprawną celem zmniejszenia obciążeń składkowych.

Mając na uwadze powyższe, Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. oraz art. 108 § 2 k.p.c. w związku art. 398²¹ k.p.c. orzekł jak w sentencji.

[SOP]

[az]

[ms]

